

K.1.3. A háztartások megtakarítási rátája

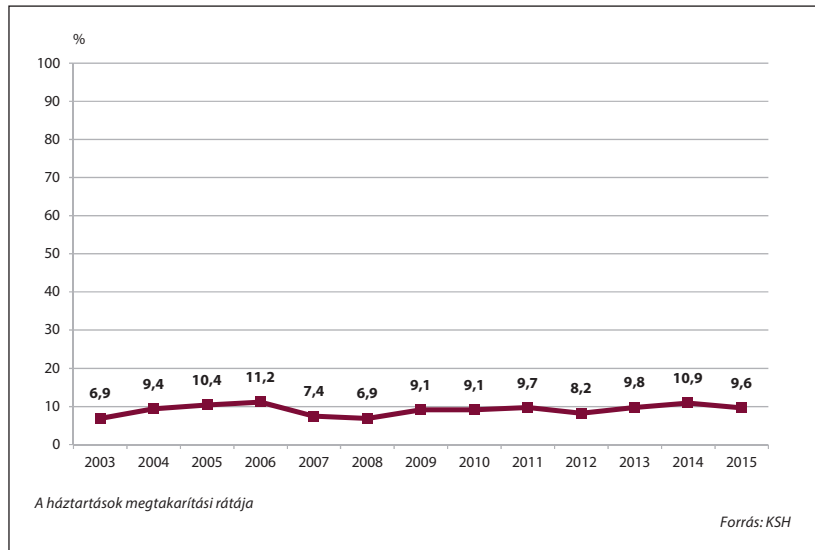
A mutató a háztartások adott évi megtakarításának, illetve rendelkezésre álló jövedelmének a hányadosa. A rendelkezésre álló jövedelem – kiegészítve a magánnyugdíjpénztárak nettó vagyonváltozása miatti korrekcióval – az a jövedelemösszeg, amelyet a háztartások fogyasztásra és felhalmozásra fordíthatnak. A megtakarítás a rendelkezésre álló jövedelemből a végső fogyasztási kiadások finanszírozása után fennmaradó összeg, amely fordítható felhalmozásra: részben tőkefelhalmozásra (állóeszközök és készletek felhalmozására), részben pénzügyi eszközök (például értékpapír, bankbetét, hitelek) igénybevétele.

Az anyagi helyzet a jövedelemtől tágabb fogalom. A rendszeres bevételek mellett a háztartás anyagi helyzetét vizsgálva számba kell venni a háztartás anyagi felhalmozását is, amelynek legbeszedesebb mutatószáma a pénzügyi felhalmozásokat megragadó megtakarítási ráta, amely a háztartások által realizált pénzügyi megtakarítások értékét fejezi ki az elkölthető jövedelem arányában.

A nemzetközi pénzügyi válságot megelőző időszakban a hazai háztartásokra hosszú távon a pénzügyi megtakarításokkal szemben erősen a fogyasztást és lakásberuházást előnyben részesítő magatartás volt jellemző. A válságot követően jelentős változásokat tapasztaltunk a háztartások megtakarítási hajlandóságában. A háztartások fogyasztási hányada (100 Ft megszerzett jövedelemből a fogyasztásra költött rész) 85% közelébe süllyedt, ami jelentős csökkenés a válság előtti időszakhoz képest. A válság óta a rendelkezésre álló jövedelmek arányában 9% fölé emelkedett a megtakarítási ráta, kivéve 2012-t (8,2%).

A megtakarítási hajlandóság elmúlt években megfigyelt növekedésében több kormányzati intézkedés is szerepet játszott, különösen, hogy a személyi jövedelemadó rendszerének átalakítása csökkentette a munkajövedelmek adóterhelését, ami a magasabb elérhető nettó jövedelem révén a belföldi megtakarítások szintjét is emelheti. Másrészt a demográfiai trendek (a népesség fokozatos öregedése) is az előtakarékosági hajlandóság tartós erősödése felé terelheti a háztartásokat.

A háztartások megtakarításainak rátája Magyarországon 2003 és 2012 között 4 százalékpontos hullámvázst mutat. A 2012-re jellemző mélypont után a mutató folyamatos emelkedését láthatjuk. 2014-ben a háztartások évi megtakarí-

tása a rendelkezésre álló jövedelem arányában meghaladta a 10%-ot, 2015-ben azonban 9,6%-ra esett vissza.

A 2015-ös hazai (9,6%-os) adat megközelíti, de nem éri el az EU28-átlagot (10,9%). Az indikátor tekintetében a legkedvezőbb adattal Svédország rendelkezik (17,6%) 2015-ben, ezt követi Németország (17,0%), valamint Szlovéniát (12,6%) megelőzve Franciaország (13,9%) és Hollandia (13,2%). A háztartások megtakarítási rátája Cipruson (-5,7%), Bulgáriában (-0,9%), Litvániában (0%) és Lettországonban (1,8%) a legalacsonyabb. A V4-országok közül Magyarországot csak a csehek (12%) előzték meg, miközben ez az adat 2015-ben Szlovákiában 8,9%, Lengyelországban pedig 2,3% volt. A háztartási megtakarítási ráta 2014 és 2015 között a V4-országokban – Magyarország kivételével (1,27 százalékpontos csökkenés) – növekedett. A növekedés mértéke Szlovákiában 1,69, a Cseh Köztársaságban 0,22, Lengyelországban 0,04 százalékpont. Ez alapján megállapítható, hogy a visegrádi országok többségében növekedett a megtakarítási hajlandóság.

A közgazdasági elméletnek megfelelően az alacsony kamat arra ösztönözte a háztartásokat, hogy inkább mérsékeljék, mint növeljék a megtakarításukat. Jóllehet a hozam és a megtakarítás alakulása között nem mutatható ki szoros kapcsolat, a csökkenő kamat szerepet játszott a megtakarítási mérlegelésekben. Emellett olyan tényezők is, mint a munkanélküliség emelkedése, a devizahitelek átértékelődése miatt növekvő törlesztőrészek, a fogyasztói bizalom, az óvatossági megfontolások jelentős hatást gyakoroltak a háztartási megtakarításokra. E körülmények azzal is jártak, hogy jelentős mértékben átalakult a háztartások értékpapír- és bankbetéttállománya.

Hazánkban 2015-ben csökkent az indikátor értéke, a többi visegrádi ország esetében növekedés, illetve stagnálás volt tapasztalható.